

Rana Gruber AS

Kartlegging av vegetasjon og naturtyper

Utvidelse av Rana Gruber

2012-08-22 Oppdragsnr.: 5120118

Rev.	Dato:	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontroll	Godkjent
1	23.8.2012	Kartlegging av vegetasjon og naturtyper	Torgeir Isdahl og Karl Johan Grimstad		TI

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Innhold

1	Innledning og metode	5
1.1	Innledning	5
1.2	Tiltaksbeskrivelse	5
1.3	Metode og feltarbeid	5
2	Områdebeskrivelse	7
2.1	Geologi og klima	7
2.2	Eksisterende data fra området	8
2.2.1	Prioriterte naturtyper	8
2.2.2	Viltkartverket	9
2.2.3	Artsdatabanken	9
2.2.4	Verneområder	10
3	Vegetasjonskartlegging 2012	11
3.1	Delområde Vest	11
3.2	Delområde Øst	13
3.3	Tidligere tippområder	18
4	Konklusjon	20

Sammendrag

Norconsult AS har på oppdrag for Rana Gruber AS gjennomført en vegetasjonskartlegging i områder berørt av planlagt gruvevirksomhet på Storforshei i Rana kommune.

Området ble i utgangspunktet vurdert til å kunne inneha verdifull vegetasjon og prioriterte naturtyper grunnet den rike kalkholdige berggrunnen i området. Det var også en forventning om funn av eldre granskog i området.

Det ble under kartleggingen funnet flere lav, moser og karplanter som er knyttet til kalkrik grunn, men det ble ikke funnet områder med naturverdier som kan sies å være spesielt verdifulle. Det har tidligere blitt hogd hardt i området og i dag finnes kun spredte rester av gammel granskog i området.

Det er avgrenset en prioritert naturtype i tilknytning til elva i delområde øst. I Delområde vest ble det ikke funnet prioriterte naturtyper.

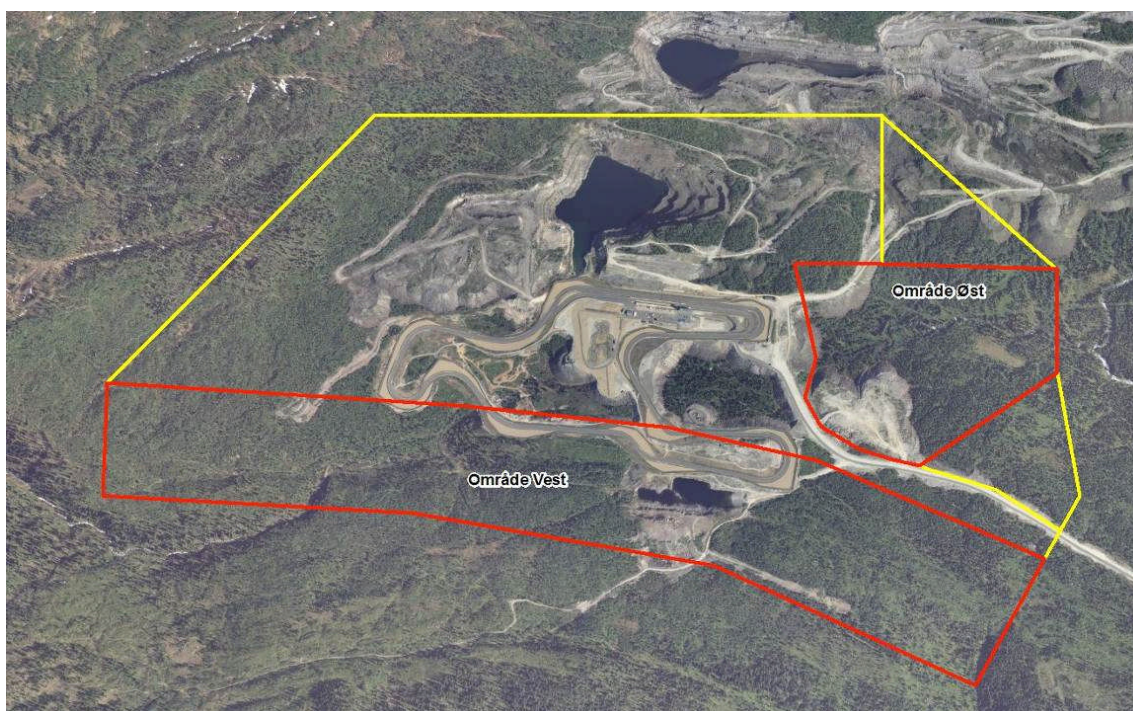
1 Innledning og metode

1.1 INNLEDNING

Rana Gruber planlegger en utvidelse av gruveaktiviteten ved Storforshei i Rana kommune. I forbindelse med planleggingen av utvidelsen er Norconsult AS engasjert til å gjøre en kartlegging av vegetasjon og naturtyper i tiltaksområdet.

1.2 TILTAKSBESKRIVELSE

Rana Gruber planlegger inngrep i de to delområdene som er angitt i figur 1. I område Vest vil det åpnes et nytt dagbrudd, mens området Vest er planlagt som gråbergsdeponi.

Figur 1. Inngrep planlegges i de to områdene angitt med rødt.

1.3 METODE OG FELTARBEID

Tiltaksområdet ble befart utenfor vekstsesongen i november 2011 av Torgeir Isdahl og representanter fra Rana Gruber. Formålet med denne befaringen var å avgrense studieområdet og gjøre en kort vurdering av naturgrunnet i området.

Det er innhentet detaljert berggrunnskart og klimadata for området og gjort en vurdering av potensialet for verdifulle planter, lav og moser. Data fra Direktoratet for naturforvaltnings Naturbase (www.naturbase.no) og Artsdatabankens databaser for sjeldne og truede arter (www.artsdatabanken.no) er gjennomgått og oppsummert. Informasjon om eksisterende og planlagte verneområder er innhentet og naturgrunnlaget som har vært grunnlaget for vernet er sammenliknet med naturgrunnlaget i tiltaksområdet.

Fylkesmannen i Nordland og Rana kommune er forespurt om kartleggingsstatus, forventninger til funn og eventuelle innspill til utredningsprogram for området.

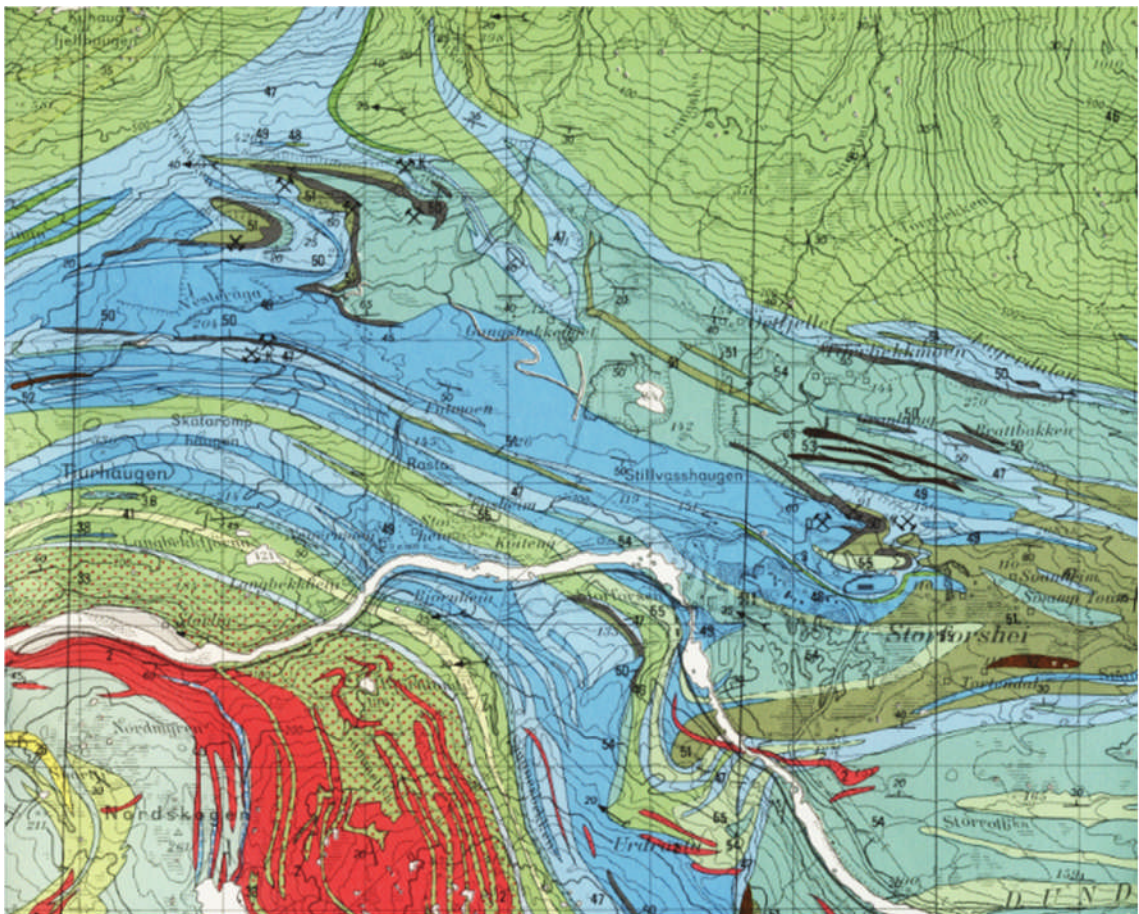
På bakgrunn av forundersøkelsen som ble gjennomført i 2011 ble det gjennomført en tredagers befarings i juli 2012. Kartleggingen ble gjennomført av naturforvalter Torgeir Isdahl og botanikker Karl Johan Grimstad. Vegetasjonen i området ble beskrevet i henhold til Fremstads «Vegetasjonstyper i Norge» og prioriterte naturtyper ble avgrenset og verdivurdert i tråd med DN-håndbok 13 om kartlegging av prioriterte naturtyper. Det er utarbeidet artslistene for området med særlig fokus på indikatorarter og rødlistede arter for karplanter, lav og moser.

2 Områdebeskrivelse

2.1 GEOLOGI OG KLIMA

Tiltaksområdet ligger i et område med marmor og dolomitt. Dette er lettforvittrelige næringsrike bergarter som gir grunnlag for en rik vegetasjon med sannsynlige forekomster av spennende kalkkrevende arter. Det finnes store områder med kalkrik berggrunn i Nordland, men ellers i landet er dette relativt sjeldent.

Gjennomsnittlig lufttemperatur i den varmeste måneden juli er opp mot 20°C og kaldest er det i desember med kaldere enn -10°C i snitt. Årlig faller ca. 1.000 mm. nedbør.

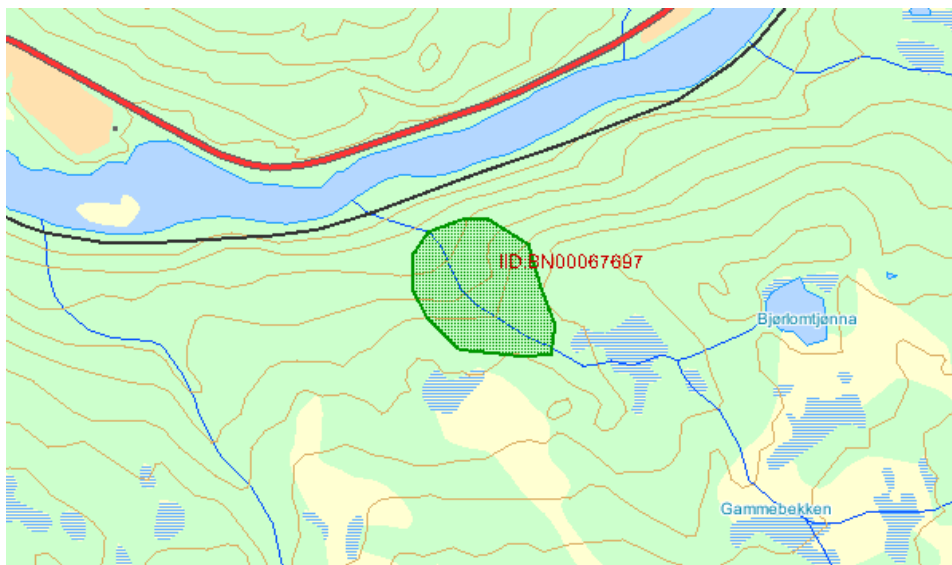
Figur 2. Utsnitt av geologisk kart fra NGU, Storforshei IV M 1:50 000 Blå farger er karbonatbergarter (marmor og dolomitt), grønn er gneis/glimmerskifer, mørk grå er jernmalm. Rutenettet er 1 km x 1 km.

2.2 EKSISTERENDE DATA FRA OMRÅDET

2.2.1 Prioriterte naturtyper

På motsatt side av Ranaelva for gruveområdet ligger det et lite område med gammel granskog som er vurdert til å være svært viktig for biologisk mangfold. Området ligger langs en bekk og består av litt glissen, gammel granskog med sparsomt innslag av bjørk. Det er litt dødt trevirke, men stort sett ferske til svakt nedbrutte læger. Vegetasjonstypene varierer fra blåbærskog og småbregneskog til høgstaudeskog. Det ble funnet få kravfulle arter i området, men funnet av den direkte truede arten gulgrå vokssopp gjør at lokaliteten vurderes som svært viktig og interessant. Under kartleggingen av området mente kartlegger at det var et visst potensiale også for flere kravfulle sopp knyttet til nokså rik, eldre granskog her, noe flere funn av ssvovelriske underbygger.

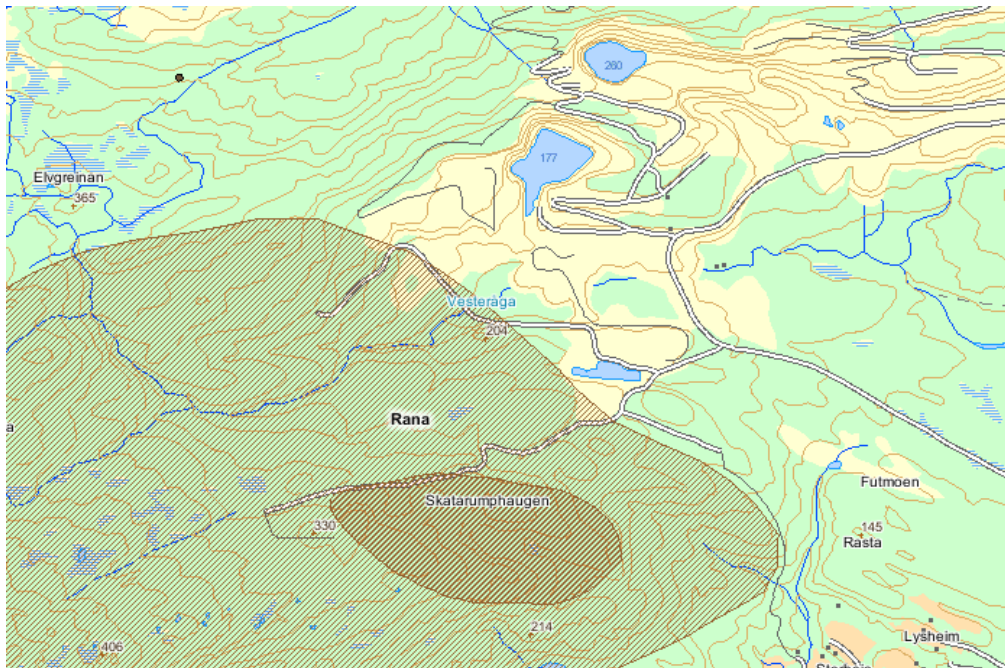
Denne lokaliteten ligger langt unna tiltaksområdet, men den er interessant da den eksemplifiserer hvordan et i utgangspunktet «ordinært» skogområde kan ha forekomster av svært interessante arter grunnet blant annet den rike berggrunnen. Det er likevel verdt å merke seg at luftfuktigheten i denne lokaliteten nok er vesentlig høyere enn i tiltaksområdet og at den gamle granskogen som finnes her stort sett er fraværende i tiltaksområdet.

Figur 3. Det ligger et interessant botanisk område på motsatt side av Ranaelva hvor det er funnet enkelte svært interessante arter.

2.2.2 Viltkartverket

Deler av tiltaksområdet inngår i det svært store Mellomfjellet-Tiurhaugen elgbeiteområde. Området er gitt det laveste oppnåelige viltvekten 1 på en skala fra 1-5. Sør for tiltaksområdet ligger et viktig spillområde for storfugl. Leiken er gammel og godt dokumentert med fra 6-11 spillende hanner i de senere år. Nord for tiltaksområdet er det i viltkartet angitt en spillplass for orrfugl.

Figur 4. Tiltaksområdet berører et beiteområde for elg, mens det i sør finnes en spillplass for storfugl. Prikken i nordvest viser et spillområde for orrfugl.

2.2.3 Artsdatabanken

Det foreligger få opplysninger i artsdatabanken som er av vesentlig verdi for å vurdere potensialet for verdifull natur i tiltaksområdet. Fra prosessen forut for vernet av Tiurhaugen oppgis det at det er funnet over 150 karplanter i verneområdet, men data herfra er ikke lagt inn i artsdatabanken. Fra et registreringspunkt inne i verneområdet ligger det opplysninger om funn av artene krattfiol, fuglestarr, lodnebregne, snøsildre og grønnstarr. Fra området nede ved Langbekktjørna foreligger det opplysninger om blant annet funn av fjellkorkje, melkantlav, sukkernål og runeøver. Ingen av disse nevnte artene er oppført på den norske rødlista.

Fra NOFs hekkefuglatlas nevnes det en rekke arter som er forekommende i området. Av disse er vipe (NT), storspove (NT) og sanglerke (VU) oppført på rødlista over Norges sårbare og truede arter. Tiurhaugen og omkringliggende områder er også viktige spill og leveområder for storfugl og orrfugl. I fjellområdene nord for tiltaksområdet foreligger det observasjoner av jerv og jervedrepte sauekadaver.

Figur 5. Registreringer fra tiltaksområdet i artsdatabanken.

2.2.4 Verneområder

Rett sør for tiltaksområdet ligger det 1540 dekar store verneområdet Tiurhaugen som ble vernet i 1992. Formålet med vernet var å bevare et lite påvirket barskogområde, med en interessant veksling i berggrunnsgeologi og flora, samt stedvis preg av urskog. Området har vekslende gran- og furuskog, med lokale innslag av kalk som gir svært rik og frodig vegetasjon med innslag av høgstaudegranskog, hegg- olderskog samt varmekjære arter som f.eks. myske. I øvre områder av den lange lia som utgjør verneområdet får skogen stadig mer urskogpreg. I de kalkrike delene av naturreservatet fins en del bekker og sig som har sitt utspring fra mindre grotter. Skogen i den nordøstlige delen av området er glissen med stor treavstand og rik kvistsetting. Dette gir, sammen med kalkrik berggrunn og småkupert terreng, et særpreg og viltvennlig område. I hele området er det også innslag av ulike myrtyper fra fattig- til rikmyr. Det er i alt registrert 150 plantearter i området.

Sør for tiltaksområdet finnes et lite naturreservat som ligger på marmorgrunn. Formålet med vernet har vært å bevare et barskogsområde med truet, sjelden og sårbar natur med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området er særskilt naturvitenskapelig interessant. Området er av særlig betydning for biologisk mangfold og består av rike skogtyper som ligger på høy bonitet og er i et sent suksjonsstadium og utgjør derfor en sjelden og artsrik skogtype.

Baserike høgstaudegranskoger er utbredt og til dels vanlig i regionen, men noenlunde intakte bestander med overveiende naturlig dynamikk og variert artsinventar slik som innenfor kjerneområdet, er høyst uvanlig i dagens landskap. På den måten er området både et sjeldent stykke natur samtidig som det trolig er representativt for skogen som har fylt Dunderlandsdalen tidligere. Det er registrert 6 rødlistede arter innenfor området.

3 Vegetasjonskartlegging 2012

3.1 DELOMRÅDE VEST

Området syd for motorbanen er preget av noe menneskelig aktivitet med fyllinger, veier og en skogsbilvei anlagt på et tidligere tidspunkt, kanskje i forbindelse skogsdrift forut for oppstart av gruvedriften. Det meste av området er gjennomhugget med gjenstående til dels grove stubber spredd i området. Noen store gjenstående graner spesielt i den vestlige delen av undersøkelsesområdet og i skråningen ned mot elven. Urørt ville skogen kunne karakteriseres som kalkrik granskog, en naturtype som er regnet som truet, men de omfattende hogstene i området gjør at gammelskogen i all hovedsak er borte og erstattet av relativ ung lauvskog, dominert av bjørk, noe gråor, rogn og vier.

Figur 6. Tiltaksområdet i øst er i dag dominert av ung lauvskog.

Figur 7. Den gamle granskogen er hugget for noen tiår siden og skogen domineres nå av ung lauvskog. Stubbene står igjen som minner om den til delt svært grove granskogen som fantes her.

Langs elva vokser det lappvier, sølvvier og noen ubestemmelige krysningsarter av disse. Vegetasjonen ellers er en mosaikk av høgstaude-storbregne utforming (C2b) med geitrams, turt, mjøddurt, skogbrukne og tyrihjelme og blåbæruforming (A2a) og områder med lågurtskog med spredde høgstaude (C2c) med arter som gullris, firblad, trollbær, skrubbebær, kranskonvall, linnea, gauksyre og skogstjerne. Den kalkelskende arten taggbregne ble funnet spredt i hele området. Tre relativt vanlige orkidearter skogmarihand, småtvedblad og korallrot ble funnet i området. I enkelte fuktige sig ble det funnet gulsildre som er typisk for baserikt jordsmonn. Her ble det også funnet teppekildemose og opalnikke. Av moser ellers, bakkefrynse, gåsefotskjegg, raudflik, tvillingtveblad, eplekulemose, tungetveblad, sagtveblad, flikvårmose, sumpflak og broddglefsemose.

På den unge lauvskogen av lavfloraen som forventet dårlig utviklet. Inne i mellom, og særlig nede mot elva, sto det igjen enkelte grove graner. På disse vokste bleikskjegg, hengestry, papirlav, bristlav og vanlig kvistlav, nederst på tørre grener glattvrenge og grynvene. Spredt og sparsomt skrubbenever. På enkelte av granleggene vokste også gammelgranlav og knappenålslaver som grønn sotnål og vortenål. Det er et potensial for at også rødlistede knappenållaver kan finnes på leggene her. Rødlisterarten gubbeskjegg (NT) ble funnet i ett tilfelle på gran. I tillegg ble det funnet fragmenter på bakken ute på veien - løsevevet og brakt dit av vind et stykke fra eventuelle graner de kom fra. Trolig finnes flere eksemplarer utilgjengelig høyt i gjenstående graner.

Figur 8. På enkelte grove graner som stod igjen nede på elveslettene ble det funnet blant annet skrukkelav som er en art som trives i lysåpne og fuktige områder.

Av bakkelevende lav, heller sparsomt med grønnever, storvrenge, mye brei fingernever, bikkjenever islandslav og grått og lyst reinlav. På moserik stein flishinnelav og skjellfiltlav. På de kalkrike bergveggene som vi før befaringen hadde forventninger til ble det her og der funnet vanlig skållav og skålfiltlav, men det latet til at en kraftig påvekst av blågrønnalger trolig begrenset andre kalkkrevende lavarter. Det er kjent at lavfloraen på kalkrike berg er dårligere utviklet i fuktige og

kystnære områder. Andre forklaringer på dårlig utviklet lavflora på kalkbergene kan være predasjon fra snegler samt at det lettforvitterlige berget ikke gir lavene et stabilt nok substrat over tid (Yngvar Gauslaa pers.medd.).

Figur 9. Lavartene storvrenge, vanlig skållav og skålfiltlav ble stedvis funnet på de kalkrike bergfremspringene.

Verdivurdering:

Basert på feltarbeidet ble området i sin nåværende tilstand ikke vurdert til å inneha områder med prioriterte naturtyper. Ei heller ble det funnet forekomster av særlig sjeldne og truede karplanter, lav eller mosearter.

3.2 DELOMRÅDE ØST

Området her har en noe mer sluttet granskog av ikke spesielt grov gammelskog. Vegetasjonen domineres av blåbær lågurt (A4/B1) typen med de fleste artene nevnt for områder i vest. Også i dette området ble orkideene småtveblad og korallrot funnet.

På noen mindre flekker med myr og noen åpne friske områder ble de typiske høgstaudeartene tyrihjel, kranskonvall, mjødukt og ballblom. Her og der også arten svarttopp som er en typisk indikator på kalkrik grunn. I myrområdene ble myrklegg, myrull, flaskestarr, rundsoldogg og smalsoldogg funnet.

Figur 10. I det østre området vokste det en sluttet granskog av ikke spesielt grov gammelskog.

Skogen var her ikke spesielt lavrik, en del grønnnever og spesielt glattvrenge og grynvrøge rikt tilstede på nederste tørre grangrener, ellers vanlig kvistlav papirnever, skrukelav, hengestry, bleikskjegg og noen få eksemplar av skrubbenever.

Figur 11. Inne i den sluttede granskogen fantes det enkelte trær med en velutviklet epifyttflora.

På kalkrikt berg ble det funnet et ikke helt vanlig lav *Acarospora glaucocarpa* funnet sammen med arten tuehinnelev. De samme mosene som nevnt for området vest går igjen her, men mer dominert av etasjehusmose, furumose, skyggehusemose og noe fjærmose.

Det ble funnet en ribbeplass for rovfugl i dette delområdet med rester av småfugl. I tilgrensende områder ble funnet to gamle og et forholdsvis nytt rede på størrelse som kan passe med spurvehauk. Det ble også skremt opp en fugl på størrelse med denne uten vi med sikkerhet vi kan si det var arten spurvehauk. Høyst sannsynlig er derfor området hekkelokalitet for spurvehauk.

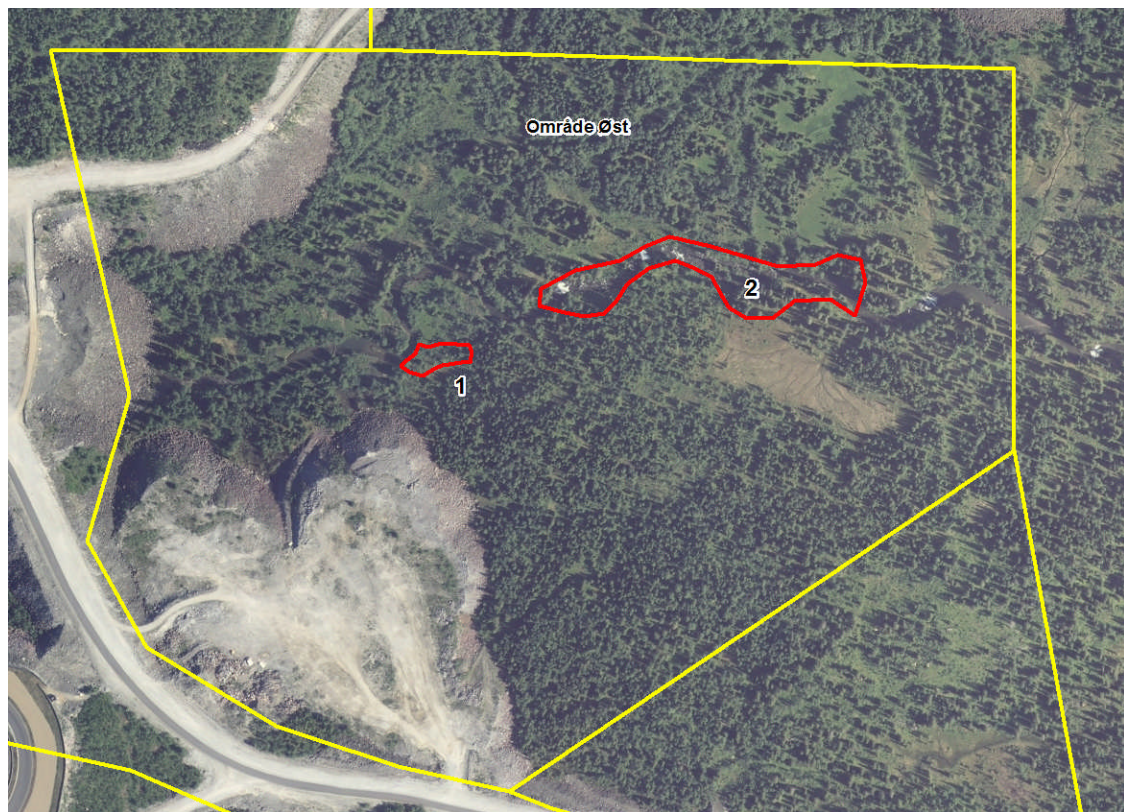
Figur 12. Rovfugltreir (rødt) innenfor delområde øst. Trolig er dette alternative reirlokalteter for spurvehauk. En ribbeplass ble funnet nært de to reirene i øst.

En klar stilleflytende elv med utløpet fra fyllingen dannet et sumpparti som kan falle under den prioriterte naturtypen gråor-heggeskog (F05) (se avgrensning i Figur 14). Nå bør det vel sies at det under og forut for inventeringen var striregn i området med høyvannstand og området har derfor kanskje større utbredelse enn normalt. Noen mindre avsnøringer med bukkeblad og elvesnelle, hvor det også var frosk, tyder på at det dannes en stabil sump i området. Gråor, til dels grov og gammel, vokste i sumpen før granen overtok innover fra bredden. Vegetasjonen domineres av bukkeblad, flaskestarr, turt, mjørdurt, tyrihjel, noe strutseving, skogstjerneblom, firblad, kranskonvall og ballblom.

Figur 13. Den prioriterte naturtypen gråor-heggeskog er å finne i et regelmessig oversvømt område ved elva.

På de eldste oretrærne vokste glattvrenge, lodnevrenge og grynvrenge. Her også litt skrubbenever og barkragg. På bakken ellers ulike torvmoser med gradvis overgang til den vanlige mosefloraen i husmosesamfunnet.

Figur 14. Avgrensede prioriterte naturtyper i område øst. Gråor-heggeskog (1) og bekkekløft omkranset av gammel granskog (2).

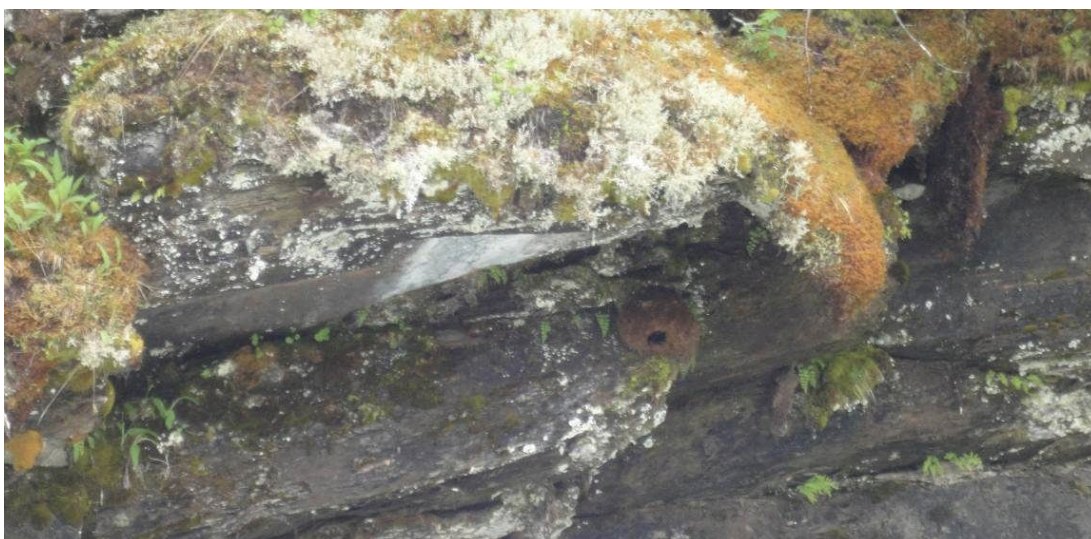
Videre østover faller elva etter hvert inn i et brattere løp. Enkelte steder langs denne dannet det seg mer fuktige, skjermete partier. På sørsiden av elva rett nedenfor en liten foss ble arten krokodillemose funnet samt dvergsnelle som er en art som kan dukke opp i bekkekløfter. Dette partiet av elva grenser til å kunne kalles et bekkekløftmiljø som er en prioritert naturtype (F09).

På sørsiden av elva var det et parti med eldre granskog som stod åpent og spredt langs med elva. Her ble funnet mye hengestry, rødlistearten gubbeskjegg (NT) og flere arter av knappenålslav. Dette området kan skrives til den prioriterte naturtypen gammel granskog (F08). Rett i sør for denne ligger en langstrakt sigevannsmyr som det eneste litt større myrområde i denne delen av tiltaksområdet. Her ble det funnet arter som myrklegg, myrull, flaskestarr, rundsoldogg og smalsoldogg.

Figur 15. Krokodillemose fra fossesprutsone langs elva.

Et fossekallreir ble funnet på nordsiden av elva innenfor område 2 i figur 14.

Figur 16. Et fossekallreir er etablert under et utspring over elva.

3.3 TIDLIGERE TIPPOMRÅDER

Som en kuriositet kan det nevnes at de mest kravfulle kalkkrevende planteartene ble funnet på toppen av gamle utjevnedde fyllinger. Her vokste kalkkrevende fjellplanter som reinrose, rødsildre, gulsildre, fjellsmelle, rynkevier, småvier, fjelltistel og bjønnbrodd, alle arter som forbindes med kalkrike områder i fjellet.

Området kan vel til en viss grad føres til den prioriterte naturtypen skrotemark (D15), men suksesjonen vil høyst sannsynlig gjøre biotopen til et noe kortvarig fenomen, da bjørk, vier og annet lauvkratt raskt skyter opp og utkonkurrerer de mer konkurransesvake artene.

Figur 17. På tidligere steinfyllinger har det etablert seg kalkkrevende fjellarter som reinrose, rødsildre, gulsildre, fjellsmelle, rynkevier og bjønnbrodd.

4 Konklusjon

På bakgrunn av funnene gjort under feltarbeider i 2012 gis følgende innspill til det videre arbeidet med detaljplanleggingen av utbyggingen av Rana Gruber:

Delområde vest: Hogster i området på 1950-1970 gjør at så å si alt av den grove gamle granskogen som har stått i området er fjernet og erstattet med relativt ung lauvskog. De restene som finnes av gammel skog er spredt over det meste av området og det er ingen områder som skiller seg slik ut at de fremstår som spesielt viktige å bevare i videre planlegging. Kalkbergene som flere steder stakk ut i dagen later ikke til å gi grunnlag for spesielt viktige lav og mosesamfunn. Områdene langs elva skilte landskapsmessig seg positivt ut med fine elvesletter og ustabile skråningene ned mot elva skilte seg ut med noe mer artsrik karplanteflora. Om mulig bør elva og miljøet rundt denne ivaretas der dette er mulig.

Delområde øst: Her vokser det en sluttet granskog av ikke spesielt grov gammelskog. Den kalkrike grunnen gir opphav for en relativt artsrik vegetasjon med forekomst av flere kalkkrevende arter. Av prioriterte naturtyper finnes to områder: En sumpskog og en bekkekløft omkranset av gammel granskog. Begge disse områdene ligger i tilknytning til elva og det bør unngås å deponere stein i disse områdene eller i eller langs elva. Det vil trolig være vanskelig å opprettholde spurvehaukreiret som ligger nært eksisterende tippområde, men de alternative reirene sørøst bør vurderes hensynstatt i den videre prosessen.